

LIBERTATEA

ABONAMENTUL: „Libertatea” cu „Foaia Interesantă” și „Plugarul Luminat” — 120 Lei pe an, 60 Lei pe 1/2 an, 30 Lei pe 1/4 de an. Pentru țărani, preoți, învățători, mici meseriași și mici negustori: „Libertatea” cu „Foaia Interesantă” și „Plugarul Luminat” 90 Lei pe an, 45 Lei pe jumătate de an. — Se pot abona și deosebit: „Libertatea” singură 60 Lei pe an, 30 Lei pe jumătate de an; „Foaia Interesantă” singură 30 Lei pe an, 15 Lei pe jumătate de an.

Pentru Iugoslavia și Cehoslovacia 150 Lei pe an. — Pentru America 200 Lei (1 dollar) pe an, trimiși prin cec de bancă foli la Orăștie

Redacția în Orăștie (Trans.) | Foaie pentru popor. | Director: Pr. IOAN MOȚA | Apare în fiecare Joi | Administrația în Orăștie (Trans.)

Procesul studenților Moța și Vlad pentru împușcarea studentului trădător Vernichescu.

Au avut 38 de apărători, între cari: 1 profesor universitar, 15 avocați, apoi 22 delegați ai studențimei din București, Iași, Cluj și Cernăuți, și ai poporului din Moldova, Muntenia, Ardeal, Bucovina, Basarabia, Dobrogea.

Jurații au aflat nevinovați pe cei 2 studenți și tribunalul i-a lăsat îndată liberi.

Vineri în 26 Septembrie s'a desbătut în fața Curții cu jurați din București, procesul studenților Ion I. Moța și Leonida Vlad, pentru că I. I. Moța a puscat, în arestul din Văcărești, pe Vernichescu, cu un revolver dus lui acolo de pretinul său L. Vlad.

Deși ziarul s'a întrecut a trece sub tăcere acest proces, — singur „Universul” a atras luarea aminte asupra lui prin o notiță în numărul său de înainte de proces cu o zi, — lumea a ținut samă de acest proces aproape în aceeași măsură, ca și de Procesul Studenților din Martie, când erau trași pe banca acuzaților 6 inși.

Guvernul, ca să împedecă orice „demonstrație” (arătare de simțăminte față de studenți), — a luat aspre măsuri de pază. Străzile ce duc spre Tribunal, erau de departe închise prin cordoane (opritori) de soldați cari nu lăseau pe nime să se apropie de Tribunal, decât pe pe cei ce aveau hârtii de citare la judecată sau pe cei cari aveau bilete de intrare la Procesul Studenților, date de întâiul-președinte al Tribunalului.

— Cei doi studenți acuzați, Moța și Vlad, deși procesul se începea la 2 după-amiază, au fost duși la tribunal încă de Vineri dimineața dela 6., în automobil închis, pe când lumea nu e sculată, — pentru ca să nu se facă demonstrații în jurul lor.

— În fața salei unde se țin ședințele „Curții cu jurați” un cordon (brâu) îndoit de soldați, oprește pe ori-cine de a se apropia de ușă. Numai cei ce aveau bilete de intrare date de Președinte, erau lăsați, trecând prin bune controale (cercetări), una la brâu de soldați, unde doi ofițeri cercetau biletul, apoi la ușa salei, unde un inspector primea biletul și slobozea pe cel îndreptățit, să intre în sală.

Pe la ora 1 și jumătate, sala debaterilor era plină înghesuită.

Cele dintâi rânduri de bănci le cuprinseseră apărătorii și gazetarii, veniți sa scrie foilor cum a decurs procesul.

Deschiderea ședinței.

Cu un sfert de oră înainte de 2., intră în sală judecătorii: Președintele Lascar Davidoglu, ca președinte, și judecătorii Mihăileanu și Calmuschi.

Prin o ușă din stânga președintelui, intră în sală jurații. — La dreapta, cu față spre Președinte, se așează în fotoliul (scaunul) său Procurorul.

Președintele dă ordin (poruncă) să fie aduși în sală acuzații. Prin o ușă din dreapta intră studenții I. Moța și Leonida Vlad, fiecare cu un jandarm cu baioneta pe armă la spatele lui. Ei poartă costum național țărănesc, precum în costum sunt și un mare număr de apărători al lor, cei veniți ca delegați (sol) ai țărănimii din Moldova, Ardeal și Bucovina.

Intrebările.

Președintele pune celor acuzați (învinuți) obișnuitele întrebări. Întâi lui Moța:

— Cum te numești? I. I. Moța.

— De unde ești? — din Orăștie.

— De câți ani ești? — De 22.

— Ce ești? — Student.

— Pentru ce ești chemat în judecată? — Pentru-că am împușcat pe studentul Vernichescu.

— Ai avere? — N'am.

Lui Leonida Vlad, aceleași întrebări; e de 19 1/2 ani, e student tot din Orăștie, n'are avere.

Se cetește lista martorilor și informatorilor (cari pot da și ei ceva lămuriri, deși n'au fost de față la întâmplare). Sunt 14.; vre-o doi lipsesc. Lipsesc și „martorul” de frunte, Vernichescu. Apărătorii spun că nu țin să fie aduși și martorii cari lipsesc. Așadar lipsa lor nu e pedecă de a se desbata procesul.

Se cetește lista Juraților. Din peste 40 chemați, sunt de față 27.

Destul, că se cer numai 24. Se sotesc cei 24. Apoi începe cetirea lor, pentru a fi primiți respinși de apărare sau de acuză (de Procuror). Apărătorii, prin rostul dlui Paul Iliescu, resping 6 din cei cetiți, ca ne-având încredere în ei. Procurorul respinge și el din parte sa 6. Așa fiind respinși 12, au mai rămas numai 12, adecă atâta câți cere legea. Între jurați era și d. profesor universitar Simion Măndrescu. A bătut la ochi că Procurorul l'a respins dintre jurați! Ceea-ce înseamnă, că se temea că va fi binevoitor studenților, iar fiindcă lui, procurorului, îl trebuiesc numai de cei ce iubesc pe jidani și ar osândi pe cei doi studenți de pe banca acuzaților, — l'a respins pe dl Măndrescu! Așa că respingerile făcute de procuror, nu puteau fi decât o onoare pentru cei respinși.

— Cel 12 jurați, rămași acum ca ei să aducă judecata, — pun jurământul că vor judeca drept și fără părtinire. Acești 12 sunt: Inginer Bușilă, Ivan Popescu Bola comerciant, D. Tomescu, Ionescu-Brăila comerciant, T. Nicolau, proprietar, I. Iacovache, C. Deleanu, avocat, Emil Socec, D. Bajescu, Al. Iteanu, P. Pitiș comerciant, și Luca Baru, comerciant.

Apărătorii.

Președintele întreabă, cine va apăra pe acuzați.

Dl Paul Iliescu spune, că au venit 38 de persoane cari cer să fie lăsați a apăra pe acuzați. Dar după înțelegerea avută, 14 inși vor face numai scurte declarații în numele celor ce i-au trimis aici, — iar ceilalți 24 de inși, doresc a lua cuvântul întru apărarea acuzaților.

Acuza.

Notarul tribunalului, d. I. Baer — Bârseanu, a citit actul de acuză (Scrisoarea de învinuire), făcută de procuratură. Ea chiamă în judecată

pe studentul I. Moța pentru faptul de asasinat (ucidere), săvârșit, dar neizbutit, iar pe studentul Leonida Vlad pentru că i-a dus pe ascuns în arest revolverul cu care a tras, știind de scopul lui. Fapta a fost dintru început recunoscută și mărturisită de Moța, care a luat răspunderea întreagă asupra sa. Scrisoarea de învinuire scoate la iveală, că fapta a fost „premeditată” (înainte chibzuită) și că Moța a săvârșit-o în credința sa greșită, că Vernichescu a fost vânzătorul tainei lor. Vlad e vinovat pentru că a dus revolverul și, fiind pretin din copilărie cu Moța, nu se poate crede că Moța nu i-a spus ce vrea cu revolverul. Iar știind el scopul, e co-părtaș la fapta. Se arată cum a fost chemat Vernichescu prin scrisori și prin o telegramă, că să vie, — și cum apoi a fost împușcat. Vernichescu a ieșit din spital cu zile, dar foarte slăbit, o „staffie” numai.

Președintele spune acuzațiilor, că, în temeiul acestei scrisori de acuzare a Procuraturii (Parchetului), sunt chemați dar în judecată unul pentru vina asta, celalalt pentru cealaltă.

— Martorii și Informatorii, cari până-aci au stat și ei în sală, sunt scoși și duși în camera de așteptare de alături.

Ascultarea acuzaților.

Președintele, către acuzați: Ați auzit actul de acuză. Aveți ceva de spus împotriva celor arătate acolo?

Stud. Moța arată, că fiind la universitate în Cluj, la drept, pe anul al III-lea, a luat parte la luptele studenților în contra evreimii, care ea a pornit pricina, jignind mândria studențimei creștine, — până ce aceștia au ajuns la plămuirea unei lovituri, pe urma căreia s'au trezit închiși și trimiși în judecată pentru „complot”. În închisoare, descoperind că între ei se vîrîse un trădător (vânzător), a cerut după ieșirea acestuia din arest, lui Leonida Vlad să-i aducă un revolver și apoi a chemat pe Vernichescu la sine și l'a împușcat, dar n'a reușit să-l omoare.

Președintele: În ce vezi d-ta „trădarea” lui Vernichescu?

Moța: Mișcarea noastră studențească, fiind o războire cu un dușman, își avea planurile sale, ca ori-ce războiu. Vernichescu, mințindu-ne nouă credință, s'a vîrît

între noi, dar el era agent de siguranță și ne trada toate planurile. Incredințarea despre asta am primit-o din mărturiile lui, scrise și subscrise de el la judele cercetător.

Președintele, vrând să arate că Vernichescu nu a fost de-o părere cu „complotiștii“, cetește 2 Declarații făcute de acesta la judele cercetător, în care arată că tatăl-său și el, au fost socotiți de Unguri la începutul războiului, ca „șpioni“ și urmăriți pentru asta; că el, pentru a nu merge la război, s'a înscris la teologie în Caransebeș, apoi mai târziu a trecut la Academia Comercială din Cluj; arată cum în cursul mișcărilor studențești, Moța i-a descoperit și lui toate tainele planurilor lor de mișcare, cum voesc să dea o lovitură răsunătoare și că pe cine au de gând să răpună. Scopul era să bage în spaimă guvernul până ce va hotărî „numerus clausus“ (că nu mai primește streini în Universitate, decât în număr restrâns).

Pentru a băga pe ocârmuitorii țării în groază, planul era, să se dea 2-3 lovituri, sau atacuri în echipe, pe rând. Echipa întâi de 4 inși, avea să răpună 2 capi ai Jidanilor și 2 miniștri jidoviși (pentru vina lor cea mare, că, fără sprijinul lor, jidanii n'ar putea face nimic în țara asta și totul prin ei faci); echipa a doua avea să dea lovitura ceva mai târziu după cea dintâi, apoi a treia... Și, spune Vernichescu (în Declarația sa asta ce se cetește de Președinte), că și el avea însărcinare, și anume ca el să răpună prin glonș pe Aristid Blank. (Îl dăseră băleșii însărcinare „de frunte“, căci așa de frumos își minșea credința pentru mișcare, încât îl credeau ca cel mai „însuflețit“ printre ei!) Din echipa cea dintâi, care să deschidă lupta, avea să facă parte și Moța și Codreanu, ca să premeargă cu pilda, dar nu se înțeleseseră încă de tot asupra împărțirii rolurilor, pentru-că ceilalți spuneau că plecând ei în echipa întâi și căzând în luptă ori fiind prinși, prea rămâne mișcarea mai departe fără conducători... În planul acela dela început, dela Iași, el, Vernichescu, venea la rând în echipa a doua. Erau să fie 8 inși și jertfele lor tot 8.

Așa erau planurile cele dintâi la Iași, înainte încă de a pleca spre București. (După facerea acestui plan, băleșii au stat pe-acasă câteva săptămâni, apoi s'au adunat de nou pentru pregătire și au plecat spre București). Arată apoi Vernichescu însuși în Declarația sa, cum planul băleșilor l-a descoperit (tradat) el la Buzău Prefectului Oroveanu, apoi la București, la hotelul „Athene Palace“ unde sta Oroveanu de prima destălnuirile ce el i le aducea zi de zi dela sfaturile soților săi.

Acî, la București, spune el, în casa lui Tudose Popescu (care locuia la soră-sa), am aflat, că Codreanu venise de-acasă cu plan nou, de părăsire a complotului. Din pri-

cina asta s'au trăgănat mai multe zile chibzuiele lor aci, — până el, Vernichescu, a făcut să fie prinși toți. El face în Declarația sa și fotografia colegilor săi, spunând că: Moța e un fanatic (om cu credință aprinsă, care nu cunoaște abateri dela ce-și pune 'n gând), pe altul îl numește un „nebun“, pe altul îl numește un „nebul“, pe altul îl numește un „nebul“, pe altul îl numește un „nebul“ (nu e în toată firea)!. Se vede că aceștia îl cam simșiseră pe trădător ce poamă e, și având schimb de vorbe cu el, îl zugrăvea cătră judecător ca nebun și nu în toată firea...

Sfârșind președintele cu citirea Declarațiilor lui Vernichescu, — acuzatul Moța dă anumite lămuriri, spunând între altele, că învinuirile din declarația lui Vernichescu au fost limpezite și trecute în Procesul studenților din Martie. Vrea să vorbească de rostul mișcărilor studențești, cari ele luminează toată pornirea de care a fost vorba și în acel proces și în cel de față, — dar președintele îl întrerupe, că de asta să vorbească la urmă, când îl va de cuvântul de apărare. Acuzatul stăruie, președintele întrevine de nou, împedecându-l a-și spune părerea, îl hărțue cu scopul vădit de a-l încurcă.

Acuzatul înceată dară a vorbi.

Președintele întreabă pe jurați, apoi pe procuror și pe apărători, dacă au de a pune vre-o întrebare acuzatului.

Un jurat: întreabă pe Moța dacă atunci când a tras în Vernichescu, a tras cu gândul de a-l omorî, ori mai mult pentru a-l spăria? (Ca să vadă dacă încercarea de omor a fost nainte hotărâtă de el ori nu?)

Moța: Da, cu gândul de a-l omorî am tras.

Procurorul: întreabă pe acuzat, dacă îi pare rău că l'a împușcat pe Vernichescu?

Moța: Nu. Precum soldatului în războiu nu-i poate părea rău că a împușcat pe trădătorul descoperit printre ceilalți soldați, pe aproape de el, așa nici mie de trădătorul descoperit între noi. Doar dacă murea, ca creștin m'ar fi mahnit moartea lui.

Vrea să mai lămurească această întrebare gingașă a procurorului, dar președintele îl întrerupe de nou, oprindu-l. Intervin advocații, îi ceartă și pe ei. Procurorul aruncă vorbe pișcătoare apărătorilor, aceștia nu-i rămân datori.

Președintele dă cuvânt studentului Leonida Vlad, să spună ce are de zis la acuza ridicată de procuratură?

Leonida Vlad: Sânt acuzat (învinuit) că am dus arma lui Moța. E adevărat că l-am dus'o și voi spune tot adevărul despre ce știu și cum a fost. Sânt acuzat că știu în ce scop îl duc revolverul și nu o spun. Dar noi studenții am plecat la lupta pentru mântuirea neamului nostru, înarmați cu arma adevărată. Nu ne vom folosi dară în apărarea noastră de arma celorlalți, a dușmanilor noștri, care e min-

ciuna. Dacă aș fi știut că va face cu revolverul, aș fi avut și curajul să spun că am știut. Că, dacă eu, pe care nu mă știa nime că eu i-l'am dus, și nici nu mă putea descoperi, am venit de bunăvoie și am spus cavalereste că eu sunt care i-am dus arma, apoi nu puteam fi aci cavaler și la cealaltă întrebare să fiu laș și să nu spun adevărul. Moța m'a chemat la el, mi-a cerut să-i duc o armă, mi-a spus că-i trebuie pentru apărare personală, că aici în arest sânt și jidanii și bolșevicii, și eu la început m'am îndoit, tământu-mă ca nu cumva, la caz că-i va osândi, să-și facă singuri ceva rău, dar apoi gândind că poate avea dreptate și poate fi în primejdie, — i-am adus arma. Asta-i adevărul. l'am adus'o încărcată gata cu 8 gloanțe dela armurier.

Ascultarea martorilor.

E adus întâi Corneliu-Zelea Codreanu, care spune, că n'a știut de planul lui Moța de a împușca el singur pe Vernichescu. Știu că acolo în arest ne muncea gândul, că între noi trebuie să este un trădător. Într'o zi ne-am rugat lui Dzeu în biserică să ni-l descopere. Și seara când am stat la masă și am zis că, toate ar fi ele bune, dar răul e, că între noi se află un trădător!, atunci Vernichescu a ieșit dela masă (de teamă că îl știm și el nu va ști cum să se apere). Prin asta bănuiala noastră s'a întărit. Iar când ne-au adus copia de pe Declarațiile lui, unde iscălea toate tradările, — atunci toți ne-am spus: Acest trădător trebuie pedepsit așa precum a jurat. Toți simșam că avem această datorie. Dar cel mai lute și mai viteaz între noi, fără să știu cum și-a procurat arma, l'a pedepsit el, trăgându-i un glonte în peptul în care acela minșea că are o inimă românească! De fapt era șpionul siguranței. Doar cât a stat între noi, și afară și în arest, el pornea vorba de planuri noi, de mișcări noi, și dacă noi luam parte la ele și ne arătam gândurile asupra acelor, el ne trada prin mijlocirea unui slujbaș mai înalt al închisorii (grețlerul), care era în același timp și agentul siguranței...

Președintele: El, ce vă „trada“, ce putea „trada“ despre dvoastre acolo? Ce făceați ca să fiți tradați?

Martorul: D'apoi ori-ce vorbeam între noi, bunăoară că dac'am ajunge la putere, am trage în feapă pe unii jidani din cel mai primejdios și pe toți jidovișii, ca proptele a jidanilor. Ca mâne judele știa ce-am vorbit, ne chema și ne batjocorea ori ne certal.

Și ca să-și ascundă fățărnicia, și când a plecat din arest, s'a arătat a ne fi pretin și a sărutat pe unii din noi, — pe care îi tradase de atâtea ori.

Ilie Gârneață, e adus nainte ca al doilea martor. El spune: Vernichescu s'a purtat foarte viclan și înșelător cu noi: se arăta a ne fi pretin foarte sincer (cu inimă des-

chisă) și alipit tare de noi. Dă pildă la vre-o săptămână după ce ne-a arestat, pentru el a întrevinut un Arhleru prea cinstit din Caransebeș, ca să fie liberat fiindu-i ceva rudenle. Și el ne-a spus, că putea fi pus pe picior liber, dar el n'a primit, a zis ca mai bine vrea să rămâie și el cu noi! (Ca să-i spioneze mai departe, arătându-li-se „foarte credincios la suferință“, sărutându-i și mâncând din darurile lor! Ce rătăcire respingătoare, care și numai ea singură face pe cineva vrednic de un glonș!). De aceea Moța, aflând de tradarea lui, s'a simșit cel mai vinovat de a-l fi crezut pe Vernichescu și a-l fi adus între noi, — și, fără a aștepta să mai tragem sorți că cine să-l aplice pedeapsa, l-a dat'o el.

Radu Mironovici, al 3-lea martor, spune, că numai atâtea știe, că Moța l'a scos pe Vernichescu din sala unde erau cu toții și cu oaspeții lor, și l'a dus afară și apoi au auzit în curând pușcăturile.

Tudose Popescu, student în teologie la Cernăuți, spune cum se arăta Vernichescu a-l fi pretin mai bun ca ori-căruia, îl descosea de toate, venea la el acasă (la sora-s'a) și apoi mergea la hotel și spunea totul lui Oroveanu, — iar lui, pretinului, îl spunea că... nu l'a găsit pe acela pe care-l căuta la hotel. Și stăruia mai tare ca toți să îndeplinim planul nostru. Asta a făcut pe Moța să i dea pedeapsa pe care însuși a primit'o și a jurat pe ea la Iași.

Președintele: Bine, Vernichescu, vă îndemnă, dar de omorât el, vezi, nu omora. Dar D-ta, dacă ajungeați la hotărîre, al fi omorât?

T. Popescu: Negreșit că dal Cornel Georgescu arată aceleași lucruri, că după-ce Vernichescu a ieșit, li-s'a adus copie de pe mărturisirea lui; atunci Moța l'a chemat la el, și el a auzit numai pușcăturile.

Iuliu Sârbu spune că fusese citat pentru proces la București. A mers pe la Dragoș și atunci, în prezluă, a sosit acolo și Vernichescu. Eu fiind obosit, volam să mai odihnesc, dar Vernichescu era foarte nervos și neliniștit și cerea să mergem îndată, că el vrea acum de dimineață să vorbească cu băleșii. Că poate după-amiază să aibă lucruri mai proaste de făcut... Am mers cu el pela ora 10. Am văzut cum l'a dus Moța afară și apoi am auzit pușcăturile. Altceva nu știu.

Un rob, Ilie Petrecu, e adus martor, căci fusese acolo pe sală (pe ambit, gang) când a pușcat Moța după Vernichescu. Spune cum a văzut gloanțele cari au zburat prin sală și pe lângă el, — dar mai mult nu știe.

Eugen Manolescu, pe atunci Grețler al Inchisorii, spune că, fiind în cancelarie, a auzit afară zgomont, a ieșit și el, erau ultimele gloanțe și a văzut revolverul încă fumegând și pe ofițerul de serviciu apucând arma dela d. Moța. L'am întrebat

pe d. Moja ce a făcut? A răspuns: Am pedepsit pe trădător!

Președintele: Dar Dta știa că Vernichescu e trădător?

Manolescu: *Știam! Chiar dela el o știam. El mi-a spus în cancelarie, cum a descoperit la Buzău planul colegilor săi și apoi cum la hotel, — etc... (Aceasta era cea mai viuă dovadă, că omul era un spon și vânzător al colegilor, că pe când pe el îl lingusea și-l îndemna la pași mai departe, — la grefierul își destăina slujba și ce a făcut. Ba, prin acest grefier, frimitea de aci, din arest, știrile la judecător!.)*

Ceialalți martori nu mai sunt ascultați.

Președintele mai cetește o declarație alui Vernichescu, dată după împușcare, în care povestește cum a fost împușcat și cum apoi s'a vindecat.

Sfârșite fiind ascultările, — la ora 5. se dă 1/2 oră pauză (odihnă). Lumea mai lese pe afară.

Acuza Procurorului

Dupa pauză, se dă cuvânt Procurorului, să-și țină vorbirea de acuză (de învinuire).

Di Gică Ionescu, un om tiner, ce folosește prilejul spre a se arăta „tare“ în acuzare, — începe și spune cam următoarele:

D-lor jurați! Un sămțământ de nemărginită tristețe, mă cuprinde când trebuie să ridic acuza pe care o ridic azi. Aveți în fața Dvoastre un tiner, care spune că e în sufletul de simțăminte nobile, de a duce la mai bine soarta acestui neam, și îl vedem adus aci și acuzat pentru o crimă respingătoare. Și e respingătoare cu atât mai mult, cu cât ea face parte dintr'un sistem (din o țesătură de planuri) pentru fapte, pe cari cuvântul de judecată al Dvoastre le poate opri aci, ori le poate încuraja. Un val de tristețe apasă pe această întâmplare. Căci fapta ce o judecăm, are o deosebită însemnată și greutate, pentru cruzimea cea din cale afară de mare ce o învâluie. Întâmplarea aceasta ne arată, că școala, învățătura, pe care ea o dă, are iriurire mult prea mică asupra sufletelor, decât s'ar putea aștepta. Fapta este grozavă în pregătirea ca și în îndeplinirea ei, fiind făcută cu înainte chibzuir. L'am întrebat pe acuzat de-i pare rău de fapta sa și a crezut că nu are de ce. Știa că de ce este în închisoare: pentru pregătirea unui șir întreg de fapte crude, totuși când un coleg al său a simțit că nu poate îndeplini astfel de fapte sângeroase, că nu-și poate pune brațul său în slujba unor fapte de ucigași, și pentru aceea i-a descoperit, împedându-l și pe el dela această nenorocire, — el îl numește pe acesta „trădător“ și-l pedepsește cu moarte. În țara noastră lubitoare de libertate, nu este pedeapsă cu moarte, totuși acești eroi, cum se țin ei, se simt îndreptățiți a da pedeapsă cu moarte!

Și acuzatul își susține și acum

gândul crud și sălbatec. Am văzut încă astfel de întâmplări, când, într'o clipă de aprindere, cineva a săvârșit o faptă grozavă, dar apoi arată părere de rău. Tinerul Moja însă, spune că nu are părere de rău. El a precugetat cu cruzime rece planul său. Și fiindcă, în închisoare nu-l putea avea pe Vernichescu, cavalerul și creștinul n'a stat pe gânduri a-l chema pe Vernichescu cu o scrisoare prietenească la Văcărești, și acolo a trage, el cel înarmat, asupra celui nearmat, — ceea ce nu era nici creștinesc, nici cavaleresc. În zadar i-a spus creștinește: Fă-ți cruce că ai să mori...

Pe Dvoastre ca jurați, vă privește să vedeți în sufletul acuzatului, iar în acela puteți privi prin mărturisirile lui, cari dovedesc, că nici închisoarea nu l'a putut muia și nu-și cere iertare, ci cere ca prin votul Dvoastră, să-i dați întărire faptei sale. Pentru a nu pare nimănui ca un ucigaș, el spune că era în drept a săvârși fapta sa, căci Vernichescu era un trădător. Dar Vernichescu era numai omul care își împlinea o datorie de om și de cetățean credincios, care împedea o faptă rea pentru ordinea publică, și pentru acest fapt nici un om cu judecată dreaptă, nu-i putea dori moartea. Nu atârnă soarta unui popor dela moartea unui trădător ori a unui ministru. Acuzatul spune că el a dat o pedeapsă trădătorului, dar de fapt el făcea o faptă de răz bunare, care nu era nici românească, nici morală, nici legală (legiuită). Nu era românească, pentru că poporul românesc, de e vesel, de e trist, prăznuind sau suferind, în istoria sa zbuciumată, n'a făcut crime, așa cum acești oameni noi vor să-l îndemne a face. Spre cinstea civilizației noastre latine, în moravurile poporului nostru nu a intrat pumnalul și pistolul. Asta e în firea balcanicilor, a bandelor macedonene, de care ceata tinerilor de felul celor din fața Dvoastre, nu se deosebește prin nimic.

Acuzatul a primit multe scrisori și fol, în cari e lăudat ca erou și martir. Care e eroismul, când atac pe unul ce nu se așteaptă la atac și nu e armat și el? Martiri sunt cei-ce sufăr cu tărie loviturile potrivnice. Vernichescu era în drept și făcea o faptă morală, când descoperirea deregătorilor planul negru ce-l țeseau acești tineri. Dacă între cei ce au săvârșit uciderea dela Senat, era unul care să-l descopere și împedecă, era acela un „trădător“? (Advocații protestează împotriva asămănării!)

Vorbind procurorul atâtea prăpăstii, și fiind aproape de studentul Moja, numai de 2 pași, — acesta îl întrerupea prin cuvinte scurte dar tăioase, zise așa cât tocmai vecinul său, procurorul, să le audă: „Nu-i adevărat“, — „Bați câmpii!“ — „Minciuni!“ — Președintele, auzind și el acest mic

duel de vorbe, a certat pe Moja, oprindu-l a mai răspunde ceva procurorului; advocații au sărit în apărarea lui Moja, la ce Președintele a spus:

— Cine-a mai văzut un acuzat, ca de pe banca lui să facă observații Procurorului?

— Il vezi acum, — a răspuns un avocat, dacă procurorul îl vatămă cu atâtea asămănări neroade.

Procurorul: Nu am văzut nici odată în istorie, ca un omor, o crimă, să fie vestitorul și începutul unor vremi mai bune, pe cari acești tineri spun că vor ei să le aducă. Nu e aci locul să cercetăm primejdia evrelască din țara noastră. Dar chiar îngăduind că această primejdie este de fapt, totuși fapta lui Moja și soții (complotul plănit) și împușcarea, sunt mijloacele cele mai puțin de dorit și mai nefericit alese pentru luptă. Pildă avem pe Rusia, în care s'au făcut atât de dese „progrom“-uri (măcelări de Jidani) și acelea nu i-au scos din țară, par'că mai mult i-au întărit. Așa va fi și la noi.

Vreți să întăriți acest popor amenințat de numărul prea mare de evrei? Luptați cu mijloace folositoare, treziți acest popor prin propovăduiri de tot felul, întăriți-l nu contra Evreilor numai, ci contra tuturor dușmanilor lui din lăuntru și din afară. Desvoltați însușirile lui mari, ridicați-l din amorțeală, făcându-l să fie înțelegător de uriașa lui putere ce zace potolită într'ânsul...

D-voastre, dlor jurați, sunteți chemați a da azi o judecată, care să oprască vântul de anarhie (nerinduală nebună) ce suflă prea tare peste țară, și nu să-l încurajați.

— Cam acestea le-a spus procurorul, cercând prin toate mijloacele a ponegri pe acuzatul Moja și a porni pe jurați împotriva lui. Izbuclirile dsale pătimase, au dat bun material de replică (de răspunsuri răsunătoare) apărătorilor, precum se va vedea.

Apărarea.

Profesorul universitar

Dr. Paulescu

un venerabil bătrân, nișel gârbovit de anii frumoși ce-i poartă, cu vocea slăbită de vîrstă, dar caldă și plină de tăria credinței, — se desface cel dintâi din șirul apărătorilor, și se duce la masa de apărare, ca să cetească o Declarație sărbătorească, în numele mai multor profesori universitari din București, Iași, și de aiurea, și a multor soți de credință națională creștină. Profesorul Dr. Paulescu e unul din capii cei mai prețuiți ai celor ce fac parte din „Liga Apărării Naționale Creștine“. Profesorii A. C. Cuza și Șumuleanu la Iași și Dr. Paulescu la București, sunt stâlpii tari ai acestei Ligi a credinței curate românești și creștinești.

Inchinare cinstiului luptător.

Când studenții Moja și Vlad, cari sedeau pe banca acuzaților, au văzut pe venerabilul profesor, venind la masa așezată pentru apărători, aproape de îngrădirea băncii acuzaților, s'au ridicat de pe bancă și făcând un paș înainte, au stat în picioare lângă bariera ce-i desparte de publicul din sală.

Președintele, mirat de această mișcare a acuzaților, îi întreabă:

— De ce v'ați ridicat în picioare?

— În semn de omagiu (închinare) pentru apărătorul nostru, — răspunse studentul Moja.

Președintele roși de mânie și îi întreabă:

— Așa? Dar pentru procuror ați stat jos în semn de dispreț? Să stați numai decât la loc pe banca dvoastră!..

Tinerii acuzați, după-ce au dat semnul închinării lor față de cinstiul întâi-apărător al lor și, la cererea președintelui au spus-o și cu cuvântul, — ceea-ce dacă președintele nu întrevenea, lumea poate nici nu băga de samă și nu înțelegea rostul frumos al ridicării lor de pe bancă, — s'au așezat acum iară, ascultând cu luare aminte apărarea.

Prof. Dr. Paulescu, cetește Declarația sa spunând:

Am venit în numele multor colegi profesori și a soților noștri de credință, să facem o mărturisire pentru acești copii sufletești ai noștri, înaintea domnilor jurați. Procesul de azi e procesul tradării. În vremuri de pace, legile țării nu au un paragraf pentru pedepsirea tradării, căci e un păcat care nici nu se poate închipui. Dumnezeu a împins pe Iuda, care a făcut o tradare în timp de pace, să se pedepsească singur, prin spânzurare. Tradarea în timp de război se pedepsește numai cu moartea. Tradarea de nație, trebuie să se pedepsească tot așa cu moartea. Tinerimea aceasta însuflețită, se simte și se află în stare de război cu cei ce vor să ne stăpânească țara. Ei au făcut dar un fapt de dreptate morală, când au pedepsit pe un soț al lor, care i-a tradat când erau în marș spre lupta cu dușmanul. Poporul român, care simte la fel cu acești tineri, așteaptă dela D. Voastre, dlor jurați, achitarea (ca să-i găsiți nevinovați).

Studentul Răpeanu.

În numele studenților din București, studentul Răpeanu cetește o Declarație în care spune: Onorată Curte! Calvarul (drumul amar) al studenților pentru crima de a-și iubi neamul, ținută în lungă închisoare pe urma tradării unuia dintre ei, s'a sfârșit la 29 Martie (Procesul cel mare). Ne așteptam să vie Iuda să dea banii înapoi, spunând: Am vândut sânge nevinovat!. Dar trădătorul acelor tineri buni, n'a avut nici curagiul lui Iuda.

De aceea și-a luat pedeapsa ce însuși și-a ales și a întărit-o prin jurământ. De aceea neamul așteaptă dela D-Voastră achitarea (cuvântul că-l aflați nevinovați). Studențimea română din București, ca și cea din Iași, Cluj, Cernăuți, Vă roagă să lăsați liberi pe acești doi fruntași ai ei. Lovitura mâinii lui Moța e a noastră a tuturor. Pedepsindu-l pe el, ne pedepsiți pe noi pe toți!

Studentul I. Istrate

dela Universitatea din Cluj, cetește următoarea declarație:

Dle Președinte, Dlor Jurați! Fapta colegilor noștri Ion I. Moța și Leonida Vlad, face parte din trupul unui mare proces: *procesul pe care l-a deschis națiunea română pentru recăștigarea drepturilor sale firești în țara ei.*

Dlor Jurați! În zadar au fost jertfele fără număr ale acestui neam, în zadar avem o țară întregită, dacă nu suntem stăpâni în ea!

Studențimea română și alătura de ea aproape întreaga suflare românească, a pornit lupta pentru înlăturarea unei stări de nedreaptă tinere a sa în stare înjosită. Dar în zadar va fi toată lupta noastră, așteptată cu încredere și înfrigurare de toată țara, dacă nu vom ține cu toții strânși la oaltă.

Dlor Jurați! Alături de Jidanul hrăpăreț (răpitor), ne duce la peire și Românul ticălos și trădător! Doi dușmani de-o potrivă de primejdioși sunt aceștia cari ne amenință. În zadar vom lupta împotriva unuia, dacă nu-l vom înfrânge și pe celalalt!

Studentii Ion Moța și Leonida Vlad au făcut începutul, pedepsind pe un trădător. Sfârșitul îl vom face noi cu toții!

— Președintele, supărat de această declarație deschisă și curajoasă a tinerimei, oprește pe student a ceti mai departe, spunând:

— Oprește-te! Nu-ți dau voie să cetești mai departe. Nu pot îngădui ca aici, în fața tribunalului și publicului, să faceți astfel de amenințări!

Advocatul Paul Iliescu: *Mă identific (mă mărturisesc a fi una) cu ce a spus studentul Istrate!*

Studentul Istrate mai avea de cetit numai următoarele șire:

„Studențimea română din Cluj, din sânul căreia au pornit frații noștri Ionel Moța și Leonida Vlad, s'a mărturisit a fi una cu ei dintru început, — și prin rostul meu vă cere, dlor jurați, să spuneți judecata D-Voastră de achitare (de nevinovăție), care va fi în același timp și mărturisirea tare, că *acest neam are dreptul să trăiască!*

Studențimea din Vaslui

a trimis următoarea declarație:

Dlor Jurați! Studențimea creștină din Cercul „Peneș-Curcanul” din Vaslui, prin glasul pretinului său Alexandru F. Hagiu, îndurerată de martiriul (mucenicia) la care a fost supuși cei mai buni camarazi Moța și Vlad, roagă pe Cel de Sus, să o împărtășească cu voința, curajul și bărbăția lor, în lupta pe care tinerimea a deschis-o și dela care nu va mai da înapoi, până la biruința deplină.

Bine incredințată, că domnii jurați, cari sunt întruchiparea voinței poporului știutor de datorii sa, vor achita pe iubii noștri colegi, — ea urează (dorește) mucenicilor ce-

lei mai sfinte lupte, ca suferințele lor să-i întărească și mai mult în credința nestrămutată de care au dat dovadă!

Dragostea, voința și lucrarea noastră, va fi totdeauna alătura de ei, pentru ca, în stânca de granit a studențimii române, să se întrevadă nădejdea, că vom putea odată zice cu adevărat:

„Viitor de aur, țara noastră are!”

V. Președinte: Secretar:
I. Fotiade, George Maxim.
stud. inginer.

Dumitru D. Cristian

țaran din Covurlui, trimisul cercului de acolo al „Ligii Apărării Naționale Creștine” lese la masă să cetească Declarația moldovenilor din acel cerc, întru apărarea studenților.

Președintele: Cine ești dta?
— Sunt țaran din Covurlui trimis aici să aduc apărarea noastră...
— Advocații: E înscris apărător, dle Președinte! Cetește o scurtă declarație...

Președintele nu vrea să-l lase și spune că șirul în care să vorbească apărătorii, îl statorește dânsul.

Țaranul e silit a se retrage la locul său, în vreme ce unii apărători aruncă președintelui vorbă:

— Pentru că e țaran, nu poate să apere? Dar e un cetățean, și aici are drept de apărare ori-care cetățean!

Celalalți soli ai țărănimii din Moldova, Bucovina și Ardeal, au fost tot așa înlăturați dela cuvânt, căci președintele a început el să cheme pe cei cari să vorbească.

Advocatul Garcineanu

e cel dintâi căruia i-se dă cuvântul de apărare. D-sa spune că: „Crima”, atunci când e pusă în slujba unei nevoi a obștei, în slujba unei lupte mari, e o trebuință socială (obștească). Asta o arată istoria mai îndepărtată, ca și cea mai apropiată. Doar însași istoria lumii, nu e de cât un lanț lung de „crime” pe care le-au săvârșit popoarele între sine, pentru a ajunge la mulțumirea la care râvneau. Arată pilde vii din istoria altor neamuri.

Dar în istoria noastră, ce sunt loviturile lui Vlad-Țepeș cel crud, de pildă, — Țepeș care ar trebui să trăiască și azi cu țeapa lui cu toți! Erau crime feroase pe care el le săvârșea și în față împotriva celor răi și în afară față de Turcii prădători! Totuși, nu le zice nimenea „crime” acestor lupte sângeroase, înfloritoare chiar, pentru a curăți țara de atâța mișei! Și alte pilde de acestea ne arată istoria. Ei, bine, în lumina a acestor fapte istorice trebuie privită și fapta studentului Moța. D-voastre, d-lor jurați, nu aveți de iertat o „crimă”, ci de judecat un suflet de idealist Ardelean. Ieri în medicină se cerceta boala, și nu bolnavul. În judecăți se osânda vina și nu vinovatul. Azi se cercetează întâi bolnavul, cu trecutul lui de viață, apoi boala care e urmarea acelei vieți; — în drept cercetăm azi întâi pe învinuit și viața și sufletul lui, ca să înțelegem fapta lui. Faceți o cercetare a sufletului lui Moța și vedeți, ce l-ar putea cobori din înălțimea senină a idealului lui, în adâncimea feroasă și neagră a crimei? Toate crimele adevărate au la temelie un interes (folos) material și personal

al criminalului. Ce l'a putut îndemna pe acest tiner să-și primejduiască libertatea, să se lapede de toate plăcerile vieții tinere, și să meargă la chinurile pușcării? Nimic decât o rază de ideal, de mai bine, care l'a atras.

Di procuror vorbind de primejdia evreiască, a adus pilda cu evreii din Rusia, spunând că „progromurile” (uciderea în grămadă, cu bun cu rău) a Evreilor, n'a fost de nici un folos Rușilor. Dar eu am întâlnit în Basarabia sute de oameni cari vorbesc numai rusește și se doresc la Rusia, și numai Ruși nu-s, ci-s Jidanii ruși, a căror suflete s'au prefăcut, tocmai pe urma acelor progromuri, din evreești în rusești. Noi am râvnit Ardealul, nu pentru pâine, că noi avem pâine pentru patru țări ca a noastră, ci l'am râvnit pentru sufletul de acolo. Moța e semnul viu al sufletului sănătos ce ne vine, ca un izvor de munte, plin de energii (puteri de folos), ca să se unească cu noi, spre a crol alt drum energiilor noastre!

Viața e un front de luptă fără început și fără sfârșit. În războiul cel mare al vieții, se dau și se capătă lovituri, — cari uneori par „crime”, deși nu sunt. Căci sunt două feluri de crime: ordinare (de rând, urite) și pasionale, izvorite din simțăminte puternice și lipsite de ori-ce lăcomie materială, ca: apărarea cinstei familiei, ori a dreptului încălcat de cineva. Le voi dovedi prin o pildă:

Intr'o închisoare, unde robii purtau un număr în pept și în spate, se scria pe o tablă ce li-se pune în pept, și felul crimei pentru care sunt închisi. La un rob era scris pe pept: „Crimă pasională”. Omorise pe cel ce-l stricase iubirea lui curată... Căți cercetau închisoarea, treceau pe lângă celalalt rob, cu milă ori cu scârbă, văzând că-s închisi pentru omor cu jăfuitre, furt cu spargere sau alteeva, — dar la cel cu „crima pasională”, toți se opreau, stăteau de vorbă cu el, îl întrebau cum s'a întâmplat? și-l arătau părerea lor de rău pentru el, îl dădeau flori și daruri și bani, ca să-l ușureze suferința.

Un mișel de rob a luat odată tablăta aceluia și și-a pus-o el în pept, ca să capete și el ceva flori și bani. Oaspeții l-au și dat, — dar celalalt rob dela spatele lui, făceau semne oaspeților să nu-l dea, că minte, că el nu e acolo pentru o „crimă pasională”, ci pentru crimă murdară. — Iată crimă „pasională” (urmată din un simțământ nobil), îl ridică pe făptaș, chiar și în ochii celorlalți robi ordinari! Și el îl deosebesc dintre ei, îl ridică peste ei, îl cinstesc pe el, ca pe unul curat, între ei stricații. Fapta lui Moța e o crimă pasională din cele mai nobile. Nu e crimă, ci — primejdulde de sine pentru o idee mare.

Un căpitan de corabie foarte iubit și prețuit de toți călătorii, fiind corabia lui în scufundare, a fost rugat de toți să se scape pe sine coborîndu-se în luntrița de salvare (de scăpare), — dar el a zis: Nu! Ajut până în cea din urmă clipă să scap pe cei incredințați cămei mele, și numai pe urmă pe mine. — Așa a făcut și Moța, cărmaciul năli tinerimei din Cluj: în vârtejul luptei la care au pornit, el nu s'a pus la adăpost, ci s'a primejduit, s'a jertfit pe sine.

Poate fi, d-lor jurați, osândit de D-voastre, un astfel de om al jertfei pentru un ideal?

Dr. Valer Roman,

advocat în Cluj, a luat cuvântul ca al doilea avocat apărător. Dsa a spus:

Dlor Jurați! Cum luminat a spus-o dl profesor Dr. Paulescu, procesul acesta e procesul trădării. Știți D-voastră ce e „trădarea”? Cu bună seamă că știți. Totuși dați-mi voie să vă întregesc eu cunoștințele eu o legendă (poveste) turcească:

Un Turc a săvârșit o mare crimă. Văzându-se cu avere multă și simțind remușcare (părere de rău), s'a dus la preot și s'a spovedit, întrebându-l ce să facă, pentru ca să fie iertat? Preotul i-a spus: Să faci o faptă bună la fel de mare cu crima săvârșită, și atunci Allah te va ierta și ca semn al iertării lui, va înflori toiagul tău, azi lemn uscat.

S'a așezat Turcul în drumul ce duce la Mecca (loc de închinare pentru toată lumea mohamedană) și a zidit acolo o casă de oaspeți, că știa că mulți Turci săraoci se duc spre locul sfânt, și-s flămânzi și setoși în drum și n'au cu ce se sătura. Și îi primea pe toți și-i ospăta și bani nu le lua, și toți ziceau pentru el un „bogdaproste” și se rugau pentru el și acolo în Mecca, la mormântul Profetului, dar toiagul lui tot nu înverzea!

Intr'o zi trece pe-acolo un tiner tanțoș. Il pofteste și pe el în casa sa primitoare, dar acela îi întoarce spatele și nu primește! Adânc jignit Turcul binefăcător, și nedepins a fi respins, — luă arma și în apriinderea sa slobozi după el un glonte, care-l nimeri și-l omori. Turcul se întoarce în casă cu inima tulburată, că și-a îngreunat sufletul cu încă un răcat greu! Dar intrînd, iată își vede toiagul înverzit și înflorit! Uimit se duce la preotul-mag și-i cere tlcuirea minuneii. Acela îi spune: Ai făcut o mare faptă bună împușcând pe acel tiner, căci el eră pe drum pentru a săvârși o *trădare!*

Dacă la Turci — spune dl avocat, — eră așa de urgisită trădarea și Allah o pedepsea așa de greu și răsplătea așa pe a el care a pedepsit pe trădător, — cu cât mai virtos noi în România noastră, trebuie să fim aspri pedepsitori ai trădării! În aceste pilde se oglindește urfciunea faptei lui Vernichescu!

Neamul nostru a avut să lupte atât de mult prin veacuri, cu atâtea popoare streine: Noi în Ardeal cu Ungurii voi în Țările românești cu Turcii. Acum când toți ar trebui să fim în tranșeele de apărare împotriva celui din urmă și mai primejdios dușman al nostru (Evreii), — când cei 6 studenți pornesc la o mișcare pe care o cred folositoare neamului, — vine și aci un trădător, să se pună în slujba dușmanului, nu în a neamului său!

Folosirea armei e așa de mult o „crimă”, când scopul ei e curat?

Dar Horia-Cioșca-Crișan și Iancu nu au folosit arme, despre care domnii acelor zile ziceau, cu legea în mână, că sunt „criminale”? Iar noi le zicem naționale și sfinte!

Ce ne trebuie, în zilele grele prin care trece încă acest neam al nostru, în țara mărită, Vernichesți ori Moța?

Di procuror a cercat să arate pe Moța chiar „laș”, pentru-că a împușcat pe un nearmat. Moța las? Dar n'am văzut încă, decând sunt adyocat, un acuzat, care să nu cerce

să speculeze simțămintele judecătorilor săi, arătându-le că a fost aprins ori uitat de sine, ca să-și câștige o judecată iertătoare. Moța vine și se încarcă prin ce mărturișește, nu caută se se ușureze, — atât de adâncă este credința lui, în curățenia faptei sale. Nu puteți dlor jurați, osândi un astfel de tiner.

Miltiade Cutava,

Grec din Constanța, ajuns la bunăstare în România și de aceea iubind foarte neamul românesc, încât se mărturișește Român cu trup cu suflet, — dsa scoate acum și o foale românească în Constanța, — la cuvântul, ca cetățean liber, să aperse pe acești tineri, de care tare-i place. D sa spune:

În fața Dvoastre, oameni luminați și cinstiți, scot la iveală, că dacă Grecia se poate mândri cu marile vremuri ale gloriei sale, dacă Italia cu renașterea ei, dacă Franța cu civilizația ei, — apoi și România-mare se poate mândri cu marile ei izbânzări din scurta vreme de mai puțin ca un veac! Și toate numai mulțumită fiilor lor cu inimii mari, cari le-au ridicat prin curajul lor, deschizător de drumuri noi!

Ni se cere să iubim pe deaproapele noastre. Dar cum pot arăta dragoste aproapelui care e hrăpăreț și sălbatec cu neamul meu?

Ce ar zice Mihai-Viteazul dacă ar putea veni între noi și ar vedea pe banca acuzaților pe tinerii inimoși Moța și Viad? Ne-ar arunca o privire ca cea alui Hristos pentru Iuda!

Di avocat Roman vi-a spus o pildă turcească. Să vă spun eu 2 grecești: În lupta dela Termopile, pierdută de Spartani numai pe urma unei trădări, când aceștia au aflat pe trădător, l'au încungiuat și închis, așa ca să nu mai aibă pe unde ieși în lume și l'au lăsat să moară de foame și de sete, scotându-l prea spurcat, decât ca cineva din ei să l'omare fie macar prin o săgeată!

Altul. Un trădător, tot la Greci, urmărit de popor, s'a refugiat într-o biserică. Și scăparea în biserică scutea de pedeapsă pe cel ce și-a căutat scutul acolo. Când acel trădător s'a refugiat în biserică, cel din afară au hotărât că și biserică aceea să fie îngrădită, ca nimenea să nu-și mai pună piciorul în ea, fiind spurcată fără curățire prin intrarea în ea a trădătorului. Au hotărât dar a o încungiuat cu zid înalt jur împrejur, ca fiindă omească să nu se mai apropie de ea. Și știți cine a pus cea dintâi piatră în zidul de împrejurire? Mama a trădătorului!

Așa fiind socotită tradarea în trecut mare al neamurilor, cum putem noi găsi cuvinte de iertare pentru trădătorul nostru din procesul de azi și cum am putea ridica mâna noastră pedeptoare asupra celor ce i-au dat pedeapsa vrednică?

— Președintele, fiind ora 7:30, dă pauză până la 9.

*

După pauză:

Adv. Paul Iliescu își rostește vorbirea de apărare.

„Un val de adâncă tristeță plutește asupra acestui proces”, — a spus dl Procuror. Al dreptate, dle Procuror. Sufletele noastre ale tuturor sunt înălțate, și totuși o adâncă tristeță le copieșește în clipele aceste. Doar că pentru altceva, decât ce crede dl Procuror:

Două Regimente de soldați stau în jurul acestui palat, oprind lumea a se apropia de noi și de adevărul pe care îl răspindim azi de aici, ca dela un altar. Și șapte procurori avem de față... De ce vă speriați dlor procurori? De pletele Moșilor cari au venit dela așa depărtări, ca să aperse cu cuvântul adevărului pe un fiu al lor? De fecioarele Ardealului, cari au brațele pline de flori pentru a încorona pe cei cari vor rosti cuvântul de achitare al acestor tineri luptători? Chiar în clipa asta ne vine știrea, că afară la Statuia lui Mihai Viteazul mil de oameni demonstrează pentru acest Proces. De ce vă temeți? E ciudat. Poate pentru-că samănă cu Procesul Memorandului, care numai acela era așa de strașnic păzit împotriva mulțimei românești ce îl arăta dragostea ei. Dar acolo păzeau honvlezi, iar aici păzesc Regimentele noastre... Aceasta e ce aruncă vâlul de tristeță peste desbaterea de azi.

Dle Președinte. Dvoastre sunteți părintele acestui proces. Când făceați muștrări acestor băeți, aveți aerul de părinte care dă o pedeapsă, dar își întoarce capul ca să nu l-se vadă lacrimile.

Di procuror însă, a încercat cu toate puterile sale a face aerece în jurul acuzațiilor. Dar dacă dl procuror, prin strașnicile și măestrile dsale învinuirii aruncate asupra acestor tineri, a putut pe o clipă face atmosferă de gheață în această sală, — inima noastră e destul de caldă, pentru a topi această gheață!

Apăr pe Moța, căci pe Viad însuși d. procuror l'a scos din acuză, nevorbind nimic despre el, că nici nu avea ce. Lui Moța l-se aduce vina de a fi împușcat pe Vernichescu, și el a recunoscut faptul. Moța spune că Vernichescu a fost un trădător și de aceea l'a pedept. Eu spun mai mult: acela a fost un șpon. „Trădătorul” își prinde o taină, o duce dușmanului, dar nu-l mai vezi! Șponul însă stă aci mereu, ride prietinelui pe care vrea să-l înșele, îl descoase de tainele lui zi de zi, și îl vinde apoi pe ascuns...

Tocmai încredințat de uriciunea acestei înfățișări a șponului, care nu poate cuceri inimile unor cetățeni liberi, cum sunteți și Dvoastre, dlor jurați, — Moța nu caută să se scuze, el recunoaște deschis tot, cere însă înțelegerea faptei lui prin aceea, că Vernichescu să vîrise între el ca șpon.

Cunoașteți actul (partea) întâi a acestei întâmplări: e Procesul studenților așaziși „complotiști”. Procesul de azi e actul al doilea. Dl procuror spune că acel complot era să fie primejdios statului, și Vernichescu a înălțat acea primejdie. Primejdia de care e vorba, trebuie s'o căntăm alurea și s'o înțelegem așa cum e. Acel cari sunt cu adevărat primejdioși statului, sunt cei cari formează plutocrația evrească (ceata bogătașilor evrei), cari sug sângele popoarelor din toată lumea, dar mai ales a poporului nostru românesc! Acela formează primejdia cea mare, împotriva căreia suntem datorii cu toții să luptăm! Că ce vezi la acești oameni, nu vezi la alții. Englezul, Francezul, Germanul, de-l întrebă ce e, îți spune națiunea din care face parte, Evreul își spune religia, căci el de religia sa e condus, iar aceea e vrăjmașă tuturor popoarelor și tuturor celorlalte religii. Veți auzi în apărările de azi date statistice (numărători) cari vă

vor speria și nu vă veți mai mira că acești tineri au pornit la luptă cerând „numerus clausus”, (număr restrâns), ci că de ce nu cer „numerus nullus” — ca nici un evreu să nu mai fie suferit!..

Studenții au pornit cu proteste pașnice, adresate profesorilor, apoi Ministrilor, și s'au trezit cu oprirea mișcărilor pe toată linia și nicăiri n'au găsit un sprijin. N'au fost primiți de cel cari aveau datoria a le sta în ajutor, au fost brutalizați, li s'au închis căminurile, li s'au luat biletele de tren, au trebuit să și-și închisă biserica naintea lor, — și atunci vă mai mirați că răul lor de năcaz, stavillt pân'aci, a dat peste zăgazuri? Toate le-au încercat, până s'au răzvrătit. Au fost ei dintru început cu pumnalul (cuțitul) în mână? Nu! Ei s'au întrebă mult nainte de aceea: De ce Românii din guvern ne apasă și ne prigonesc, de par'că noi am fi venit numai acum de peste Nistru? Dar pe acești oaspeți nepoftiți de peste Nistru, puterea de stat îl ocrotește în chip îngrijitor, pentru aceștia s'au găsit atâtea „sabășgoimi”, Români vânduți lor, cari să le stee într'ajutor pentru a străbate, cu mijloace necinstite, acolo unde nu le e locul, adevă să le facă slujbele murdare pe care ei nu le pot face, ci le dau creștinilor. Cine cunoaște religia evreilor, se va cutremura de înjosirea ce ei o cer creștinilor. Toate lucrurile înjositoare, murdare, trebuie făcute cu creștini. Portar la cimiterul lor, încă trebuie să fie un creștin.

În sufletul curat al acestor tineri, veniți din munții cei cu aer bun și cu inimii curate, din case ca cea a părintelui Moța, — când au venit aici la noi, li-s'a părut un vis urât, s'au speriat de atâtea închinare la strein, de atâtea îngăduință față de ei, și făcută chiar de conducători de țară, fără de cari streinii n'ar putea fi stricăcioși cum sunt! De aceea și-au zis, că aci nu se mai poate lupta, cu nădejde de izbândă, decât doar — cu arma în mână!

Așa trebuie să înțelegeți, dlor jurați, mișcarea acestor tineri.

Ci-că cu complotul lor erau să facă mare primejdie statului. Cum? Dacă ajungeau să împuște pe Berkovici, să taie pe Constantinescu, prin asta era primejdios statul?

Dar sufletul lui Moța a fost și mai dureros atins de altă descoperire: Când a văzut că, în închisoare fiind, și glumele lor le știa judecătorul! Atunci și-a zis: Cum? Și aici între noi este un șpon?

Procurorul spune că Vernichescu era dator să descopere complotul, că și-a făcut numai datoria de „creștin”. Dar la atâtea, la descoperire s'a oprit Vernichescu? Ași între hârtiile procurorului găsiți declarațiile lui, cari se bat în capete, o dată că a jurat, odată că n'a jurat, apoi iar că a jurat și el; că nainte de război a fost bănuț de unguri ca șpon, totuși nu i-a făcut nimenea nimic... Toată lumea înștiințează Poliția când are a-l descoperi un lucru rău, Vernichescu s'a dus la Buzău la Prefectul. De ce? Pentru-că S'garanța (care e alta decât poliția) lucrează cu Prefectul, care ei au Dicționarul secret. El cu aceștia avea de lucru, — dovedă că era agent al S'garanței.

În închisoare știa judecătorul că e agent, știați Dvoastre, știa Grețierul Inchisorii, și tot l'ați ținut acolo, căci nu-l țineați în închisoare, ci — la slujba lui!

Vinovați dară de împușcarea lui Vernichescu nu e studentul Moța, ci sunteți D-Voastre, care l'ați ținut acolo, ați luat declarațiile lui iscălite și pe acelea le-ați pus frumos la dosar (între celelalte hârtii), ca să fie aflate de colegii lui spionați. D-Voastre l'ați împins pe acela la tradare, și apoi ați dat fotografia lui la cei pe cari îl privea, — și încă așteptați ca acela să nu se revolte?! D-Voastre ați împins pe Vernichescu în gura morții!

Adaugeți la asta întâmplările pe cari le-am aflat eu: Tatăl tinerului Moța, venea în toată săptămâna cu demăncare la studenți, și nu aducea o porție, pentru un fiu ce-l avea închis, ci tot 7 porții, ca pentru 7 copii ai săi, căci ei așa făceau: care ce căpăta, tot împărța cu ceilalți. Și acest al 7-lea, vinzătorul, primea darul dela părintele pretinului său, se hrănea cu el, se bucura de el, și ca mâne mergea și trada pe fiul celui ce l-a dat ieri hrane, spunând despre el și ce n'a visat!

Și atunci vă mai mirați că studentul Moța a făcut aceea ce noi toți am fi făcut?

Și ai numit, dle procuror, pe acești tineri, „briganzi de Macedonia” și ai asemănat fapta lor cu cea a lui Max Goldstein dela Senat!..

Procurorul: Arată-mi deosebirea.

Paul Iliescu: Să și-o arate Moșii aceștia veniți aici (arată spre apărătorii din Munții Bistriței veniți în costume naționale), să și-o arate lumea de afară care manifestează plină de suflet pentru acești tineri!

Și ai întrebat dacă acuzatul nu visează noaptea cu „victima” (jertfa) sa... Săraca victimă, „stafie”, cum l-ai zis, care se plimbă pe-afară liberă și grasă...

Lumea din sală vrînd-nevrînd ride de asemănarea neașteptă cu: stafia grasă, dar un ris ușor, stăpânit!

Deșertarea salei.

Atâtea i-a trebuit Președintelui, care vedea că-i lunecă tot mai tare de sub picioare nădejdea unei osândiri pe urma istețelor vorbiri de apărare! El, aprins de risul ascultătorilor, dă ordin să se deșerteze sala! Zadarnice au fost toate întreprinderile advocaților, că risul nu e o „demonstrație”, doar rizi fără voce când auzi o vorbă ce stîrnește risul... Președintele nu și ni! Să se alunge publicul din sală.

Un pluton de soldați, condus de 2 ofițeri, intră și scoate pe toți, mai lăsând în sală numai pe apărătorii, pe ziaristi (gazetari) și familiile Moța și Viad.

După deșertarea salei:

Advocatul Paul Iliescu urmează: Dacă lunga mea carieră de avocat, nu mi-ar da destulă tărie a privi lucrurile cu sânge rece, — aș fi foarte zdrobit de ce văd că se face aici... Dar cunoscându-ne, trec înainte, și întreb la rîndul meu, eu pe dl procuror: Dacă studentul Moța ar fi trimis acolo unde dsa pofteste: la ocnă, oare nu ar auzi dumnealui (procurorul) noaptea prin somn și nu i-ar tulbura somnul zureitul lanțurilor și gemetele acestui tiner ingropat în ocne?

Vi-se cere, dlor jurați, să aplicați „legea”, care oprește ucidearea. Dar peste lege e conștiința D-voastră, care trebuie să răspundă, dacă acest tiner trebuie să meargă, trezind și însuflețind, în depărtări, păturile largi ale poporului, pentru

fericirea țării, sau să treacă între oamenii de duzină, blazat (muiat, tâmpit), lăsându-se de toate.

In acest proces, tinerii aduc cu ei: Legea, Crucea, Nația, — putem noi să-i punem în șir cu cei răi?

Vă rog a-i achita.

Adv. V. Vlădescu

rostește următoarea apărare:

Dlor jurați! Mărturisesc că nici odată nu mi-a fost dat să ascult un talent (om cu dar, cu minte) mai de seamă, punându-și talentul în o slujbă mai slabă, ca azi, ascultând vorbirea dlui Procuror. Dsa ne silește să destăinăm multe pe cari altfel le retăceam. Dar poate chiar prin asta ne ajută să facem lumină mai deplină. Acuză (vorbirea de învinuire) face să iasă la iveală tocmai contrarul dela aceea ce voia procurorul. Voia să arate dlor jurați, că au în fața lor numai niște tineri răi, vrednici de ori-ce osândă, și reese chiar contrarul.

Di procuror spune că apără „ordinea legală“ (cea scrisă în legi). Noi apărăm ordinea reală, cea trăită, cea vie, cea cerută de viață! Ordinea „legală“ cere, pe temeiul legilor în ființă, să stai cap plecat unor stări de lucruri ajunse a fi foarte nedrepte, dar cari, fiindcă vechile legi nu s'au schimbat, sunt „legale“ (după lege), — iar ordinea reală, e dreptatea pe care o cere viața trăită, schimbată față de trecut, și care, astfel, cere și schimbarea legii. A lupta pentru această schimbare cerută de viață, se pare „nelegal“, dar e drept! Cele mai multe mișcări și lupte în viață, sunt de acest fel.

De acest fel e și lupta studenților cari cer o nouă ordine în viață, cea de azi fiind, după legile în ființă, prea nedreaptă față de chiar poporul nostru, în țara noastră!

Ordinea „legală“ de azi, ocrotind pe toți de-opotrivă, face, de pildă, ca copiii neamului nostru, să nu mai afle loc pe băncile școlilor, căci nu pot plăti taxele grele școlare, și să se vadă izgoniți de pe acele bănci de copiii streinilor, cari pot plăti acele taxe! Urmarea? In „Liceul Național“ din Iași am ajuns să avem o clasă, în care profesorul nu mai avea cui da să zică rugăciunea creștină, — căci toți erau evreii — E „legal“ (după lege) ca Românii cari nu pot plăti taxele școlare, să nu fie primiți în „Liceul Național“, și să fie primiți numai jidanii cari pot plăti, — dar e și drept acest lucru? A lupta pentru schimbarea ordinei „legale“, când aceea nu mai e dreaptă, nu e crimă, e datoriel

Tudor Vladimirescu la 1821, apoi marii bărbați dela 1848, au luptat toți împotriva „ordinei legale“ de pe acele vremuri, până ce au ars „Regulamentul Organic“ care strângea de gât poporul românesc în țara lui, — și i-au dat acestuia iară răsufierea liberă.

Cât de puțin adevăr e pe partea dlui procuror, se vede și din faptul că în Procesul trecut, aducea mereu nainte obiectul procesului de azi, ca prin acesta, prin împușcarea lui Vernichescu, să înrăurească asupra juraților ce judecau a cel proces, fiindcă simțea că nu are destule dovezi de vină, în acela singur; — azi ne vorbește mereu de acel proces, ca prin aducerea aminte de acela, să înrăurească pe domni jurați, fiindcă simte că în cel de azi singur, nu află destulă vină.

Tinerul Moța, copil de Român adevărat, n'a putut suferi pe cel

dovedit șpion și trădător. Asta e vina lui.

S'a cerut să căutați în sufletul lui Moța. Căutând veți afla, că imboldul care l'a împins pe el la fapta ce i se impută, e al nostru al tuturor! El a pedepsit cu gând de a face bine! — Regele Carol ne-a spus, la un iubileu al Profesorilor: „Dați-ne, prin școlile ce conduceți, caractere!“ (oameni întregi sufletește). Aci aveți un caracter! — S'a făcut asămănarea între Moța și Max Goldstein. Unul a voit ca această țară să fie a bolșevicilor, altul o vrea a Românilor! Poate fi asămănare? Cetește articolul unui negustor român din ziarul italian „Libero“, care își arată marea îngrijorare pentru viitorul nostru din pricina Evreilor. A-i spune lui Moța „ucigaș“ pentru partea ce o ia în luptele contra jidanilor, e o batjocorire a simțământului național!

Nu am fost la „Sărbările lui Iancu“, căci nu puteam să nu întreb pe puternicii zilei adunați acolo: Ce-i? Sărbăți pe Iancu și țineți închis pe Moța, copil de suflet a lui Iancu, luptător pentru libertate unul într'un fel, altul în alt fel?

Cere juraților achitarea.

— Procurorul își aduce aminte (adeca i-a adus aminte Președintele) că a uitat să acuze pe Leonida Vlad și de aceea apărătorii nu vorbesc nimic de el, socotindu-l scos din vină. Se ridică dar acum și spune câteva cuvinte că susține acuza și față de Vlad, care a știut de ce duce revolverul lui Moța și prin urmare e co-părtaș la fapta...

Indată se ridică dl avocat Valer Roman din Cluj și apără pe Vlad, ca pe unul ce a avut curajul a veni de bună-voe să spună că el a adus revolverul, deci nu poate fi bănuit că ar tăgădui a fi știut de ce-l aduce, dacă ar fi știut. Di procuror spune așa o vorbă 'n vânt, dar nu aduce nici o dovadă, și așa acuza dsale nu poate fi luată în samă.

Asemenea avocatul Paul Iliescu, Vlădescu și ceilalți bagă vină procurorului că n'a spus-o astra dintru început, căci vorbeau și de nevinovăția lui Vlad. Spun că vor vorbi încă, mai târziu.

Adv. Emil B. D. Vasiliu

dela Cluj (acum mutat la București) își ține vorbirea de apărare.

Dlor jurați! Di procuror ne-a înlesnit mult apărarea, făcând legătură între procesul acesta și cel al „complotului“. Căci chiar d-sa vă duce, dlor jurați, la pilda altor procese: Când un asasisat (omor) ori încercare de omor, n'a fost dovedită ca venind din imbold de rând, ordinar, acela a fost, ca și în procesul „complotiștilor“, totdeauna achitat de curțile cu jurați, de această judecată populară. Pildă și procesul „complotiștilor“ din Martie.

Vina tinerului Moța e tot așa izvorâtă din revolta unui simțământ curat, și nu ordinar. Stase mult în închisoare, știind că stă pe nedrept, și atunci îi vine nainte figura celui ce prin tradarea sa le-a adus șederea în închisoare. Asta l'a scos din răbdări și l'a pedepsit. E fapta unei drepte revolte sufletești, fără nici un imbold rău.

Di procuror a spus că nu se poate asămăna lupta lui Iancu, cu aceasta. Aceea pe față, asta din ascunziș, în chip „ilegal“ (nelegiuit). Dar și despre luptele lui Iancu ziceau domni acelor vremi, că sunt nelegiuite, iar azi noi le socotim de

D-zeu luminate. Chiar din asta putem scoate judecata și asupra luptelor acestor tineri, cari spun: România nu mai poate rămânea în stările ei „legale“ de azi, — și viitorul le va da dreptate.

Ca să judecăm fapta, trebuie să cercetăm și persoana. Iar persoana acuzatului, e ridicată din familia preotului Moța, care trecând prin șir lung de lupte naționale, n'a cunoscut plecarea de cap naintea apăsătorilor neamului său.

Tinerul a moștenit această îndărătnicie națională. Profesorii lui ar putea spune multe lucruri bune de acest tiner. Colegii lui, studenții din Cluj, l'au onorat cu increderea lor atât de mult, că n'au ales președinte în locul lui la Societatea lor, locul lui nu e ocupat, în semn de omagiu (de luare aminte). De ce e așa de iubit, dacă ar fi rău? El e chiar blând și pacinic, dar lupta dreaptă a tinerimei l'a răpit cu ea și în luptă n'a cunoscut plecare, nici cruțare.

El, și soții săi, au fost provocați de îndrăznelile evreilor, cari luptau cu arma minciunii, iar cum legea creștină lupta contra minciunii și pentru adevăr și dreptate, ei pentru acest adevăr s'au dus în luptă.

Moța a privit și acea întâmplare, cum privește și procesul de azi, ca un incident (lucru trecător, întâmplător), căci el n'a pus în cumpănă persoana sa nici acolo, nici aici, el are în vedere numai ținta mai înaltă spre care pășeste. Doar era atunci în ajunul achitării, ca mâne să fie liber, — și în loc să țină la asta, ca să fie liber, a se bucura de ziua de mâne și a nu voi să și-o îndepărteze, — când a dat cu ochii de trădător, a tras în el. Căci credința lui pentru scopurile și datorile luptei, era mai mare decât cruțarea de sine. Și azi nu-și cere nici o cruțare, nici o grație. Căci nu poate cere iertare pentru o faptă, pe care o știe bună. Celalalt, cel împușcat, ori cât de frumos îl face dl procuror, nu s'a înfățișat aci, căci nu simte nici o umbră de dreptate pe partea sa.

Țineți, dlor jurați, seama de faptul, că mișcarea tinerimei, care a zguduit neamul, a dat jertfe pe cei mai buni ai săi. — A-i osândi, nu înșamnă a pedepsi pe niște singuratici, ci pe frunțașii cei mai curajoși ai acestei studențimi. Ei fac parte din Ardealul luptător, și simțământul acesta nu trebuie sugrumat, prin un vot nesocotit. Ar fi o durere prea mare pentru însuși neamul nostru, care privește cu drag la acești tineri, cari vor aici o altă țară!

D-na adv. Henrieta Gavrilescu

din Târgu-Ocna (Moldova), a venit și la acest proces și a apărât lupta națională. Dsa a spus:

Ca femeie, am să-mi spun și eu cuvântul în acest proces al unor lupte naționale, — căci femeia română și-a făcut totdeauna datoria, mănându-și în lupte pe fiul săi, alinându-le durerile când s'au întors răniți și plângând lângă ei când au murit.

Nu s'în stare să susțin apărarea acestor tineri cu toată frumusețea ce o vrednicesc ei. Mă uit la ei și iacă ce văd:

Tinerul Leonida Vlad a fost trimis de dvoastre, de oamenii legii, în închisoare, doar — ca să țină de urât pretinutul său Moța. Că vină nu i aflăți. Moța își perduse pe cei 5 soți ai săi, și el rămânese mai departe în închisoare, ca o floare într'o glastră străină și rece, și ați trimis pe L. Vlad

să fie razim acestel flori în acel loc înstreinat...

Di procuror a făcut slăvirea, lauda trădătorului, numai ca să strecoare o credință falsă, streină, în inimile dvoastre, dlor jurați, credință pe care nici d-sa nu o are în inima dsale. Credința luminează pasul și hotărîrea acuzatului.

Di procuror spune că nu trebuie să ne folosim de arme în luptele din zilele de pace, ci de mijloace culturale. Dar nu cu acelea au început acești tineri, și dvoastre, oamenii legii, v'ați întors contra lor, până i-ați scos din sărite?

Se spune că patima de neam sau de ori-ce fel, trebuie înlăturată. Dar noi, când am călcat peste pragul acestei case de judecată, am lăsat toată patima la ușă, și aici am venit numai ca Români, căci apărarea unor buni Români avem de a o face.

Ni-se spune că „martirii“ mor între dureri înăbușite. Dar care durere este mai mare ca durerea de a-ți vedea țara năpădită din toate părțile de valuri de streini vrășmași, — și-mi căeri ca durerea asta să mi o ard năbușită în pept? Să tac în fața nenorocirii, să nu mă mișc? Am fi nevrednici noi de noi și copiii acestia de a fi copiii noștri!

Apărarea noastră, dlor jurați, va avea scăderi. Dvoastre le veți întregi cu inima dvoastră românească!

Dacă un bărbat află pe contrarul său la femeia sa și îl împușcă, pe acela îl achitați (il dați nevinovat), pentru-că a fost jignit în simțămintele sale de soț, — simțăminte pe care poate nici nu le a avut!... — și acum pe Moța, cu adevărat jignit adânc în simțămintele sale de luptător pentru neamul său, s'ar putea să-l pedepsiți?

Adv. Aurel Iliescu:

Dlor Jurați! Intrebările ce veți primi, ca din sfatul d-voastre să le dați un răspuns, nu vă vor cere să hotărîți dacă faptul împușcării lui Vernichescu s'a întâmplat ori nu, căci acela e dovedit că s'a întâmplat, — ci că vinovat e acuzatul pentru că a săvârșit acel fapt? — Colo vine un călăreț dușman, și cineva îl omoară și pentru asta i-se ridică o statuie, căci a scăpat țara de o primejdie prin omorul său; dar altul, pândind pe cel ce vine dela târg, îl omoară și-l jăfue, — și e trimis în ocnă. Omor a fost colo, omor dincoace. Așadar nu faptul se pedepsește, ci imboldul din care a pornit, și care arată vinovăția ori nevinovăția.

Vernichescu nu a fost numai trădător, ci agent provocător (asmuțător la fapte!), pe cari apoi el să le ducă judecătorilor. Și deși șpion, stă între ei și-i atăță. Iar când Moța îl răzbună, ni se spune că fapta lui n'a fost românească, nici creștinească. Dar D-voastre nu ca creștini și ca Români și cu crucea înainte, dați muncă silnică pe viață, de-opotrivă cu moartea, asupra celor greu vinovați? Il certați pe acest tiner că nu arată părere de rău. Un frate al meu era judecător, și osândise pe un om la muncă silnică pe viață, ca la moarte. Venind acasă voios, ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic deosebit, l'am întrebat de nu are mahnire în sufletul său pentru osândă grea ce a rostit? Mi-a spus că nu are, căci ce făcuse, făcuse din convingere (din credință adâncă), că bine a făcut.

Așa crede și Moța despre sine. Se bagă vină acestor tineri că ei se pun să pedepsească cu

moarte, când în legile țării noastre nu este pedeapsa cu moarte. *E rău că nu avem pedeapsa cu moarte*, căci atunci n'am avea atâta ucigași mișei, ca cei dela Senat, care au stâns vieți de cetățeni vrednici și cinstiți, și noi trebuie să ne facem cheltueli cu ei și să-i păzim cu soldații noștri!

Cerem în numele „legii” pedepsirea acestor tineri. Dar nu tot ce-i „legal” după legile zilei, e și drept! Mii de pilde ni-o dovedesc! Când ceri osândirea cuiva, caută de este el un mișel și din simțăminte ticăloase a făcut fapta, și dacă da, osândește-l, — dar dacă simțăminte curate au stat la temelie, — să trăiască!

A fost vorba aici, fiind în legătură cu procesul, de primejdia evreiască. Cine ar putea tăgădui că aceea este și încă mare? Și atunci nu dați voe copiilor noștri a se ocupa cu ea, a o cerceta, a se îngriji de întimpinarea ei? Asta e nenorocul unei nații, când tinerimea nu se gândește la viitorul ei, ci numai la plăcerile sale de azi pe mâne. Ce-ar fi să așteptăm dela viitorul țării noastre, — pe care ei îl vor trăi, — dacă nu am avea pe acești tineri cuprinși de aceste simțăminte, de această „nebuneală” dacă vreți să-i zicem așa, dar de o nebuneală nobilă!

O nebuneală care ne place la toți, căci altfel de ce ne-am fi adunat aicea atâția inși să apărăm pe 2 băieți pentru o nebulă a lor? Am venit eu aici pentru bani, sau ca să-mi fac nume și fală?, sau am venit și eu și toți colegii mei apărători, atrași de sănătatea și frumusețea românească a mișcării tinerimei noastre, din care face parte și faptul ce-l judecăm azi?

Eu nu vă cer, dlor jurați, cum vi-a cerut un simțitor coleg al meu, să vă gândiți la lacrimile mamelor acestor doi copii, vă cer să vă gândiți la îmboldul ce i-a împins la fapta lor, să vă gândiți la dreptate, — și atunci nu puteți greși în judecata Dvoastră.

Iar vouă tinerilor, vă dau un sfat, ca merinde sufletească: În hotărârile voastre inimoase, să nu vă lăsați răpiți de teama mărită prea mult, a primejdiei neamului. Nu pierde acest neam al nostru așa de repede. Credeți în tăria lui de viață. Țara asta a scris 200 de ani grecește, și a lăpădat într-o zi haina culturii grecești. A stat sub Turci, și s'au dus și aceia ca norii duși de vânt. Orașele noastre sunt pline de Greci, Bulgari, Turci, Tataři, pe cari de toți i-a plămădit, i-a prefăcut în aluat românesc puterea cea mare pe prefacere a neamului nostru. Luptați, dar nu desnădăjduiți și nu vă pripitiți. Ca să scăpăm de Greci ne-au trebuit 100 de ani, ca să scăpăm de jidani, nu ne va trebui atâta!

Ion Zelea-Codreanu

profesor, Huși, apăra ca cetățean pe cetățeni. Nu vin înaintea DV. ca om al legilor, — spune, — ci ca cetățean care vorbesc dela inimă pentru inimile DVoastre. Dacă dl președinte ar fi cetit declarațiile de încurajare a acestor tineri cari se află la dosar (între hârtiile procesului), ar fi aflat acolo atâtea glasure de inimi, venite din Basarabia, Bucovina, Moldova, Ardeal și de peste tot locul.

Di Aurel Ilescu a spus că n'a venit aici pentru bani, — dar căutați dlor jurați la acest șir de apărători și veți vedea între ei mulți cari au venit din depărtări mari cu merindea în năframă, necăutând aici altă răsplată materială, decât

cea sufletească, de a apăra o luptă dreaptă și românească. Nu numai pe străzile Bucureștilor, ci în toată țara stau la ora asta (pe la 3 dimineața) mii de oameni cari nu dorm ci așteaptă să afle ce s'a întâmplat aici, cum ați judecat DVoastră asupra acestor drepti!

Arată cu date statistice primejdia năvalei jidovești la orașe și la sate, în negoț, în meserii, acum și în armată și în slujbele de stat, — lucruri cari toate dovedesc că primejdia e mare și luptă contra ei foarte îndreptățită. Cere achitarea.

Apărarea fiind încheiată prin înțelegere între președinte și apărători ca alții să nu mai vorbească, — să dă cuvântul de încheiere:

Acuzatului I. I. Moța,

care spune: Când am venit aici, mi-s'a cerut să spun că îmi pare rău de ce am făcut, pentru a fi mai sigur de achitare. Dar eu, dlor jurați, nu pot face altceva, decât să vă arăt adevărul, așa cum eu îl văd, iar D-voastre veți socoti, că ceea-ce spun eu, e adevăr, și mă veți achita, — căci adevărul nu poate fi osândit, — iar dacă veți crede că nu e adevăr, mă veți osândi.

Fapta mea trebuie judecată, că e oare în folosul națiunii sau în paguba ei, dacă fapta mea e stricăcioasă intereselor (trebuințelor) naționale, ori e folositoare?

Nu poate fi stricăcioasă națiunii, câtă vreme eu n'am urmărit nici un folos material prin ea. Fapta mea e o zală înlănțuită în sfera (cercul) complotului studențesc, care și el e numai o zală din sfera mișcării mari studențești, — care și ea e numai o parte din lupta națiunii românești, pentru păstrarea ființei sale pe acest pământ al strămoșilor săi.

Are națiunea română drept să se apere împotriva copleșirii ucigătoare a națiunii evreiești? Dacă nu are acest drept și nu are lipsă să se apere de acea năvală, atunci aveți drept să mă osândiți, — pentru că atunci nu e îndreptățită nici mișcarea studențească, nu a fost îndreptățit nici complotul nostru și nici fapta mea izvorâtă din acel așa zis complot.

Hotărât însă, fapta mea nu se poate despărți de mișcarea națională, și are ori nu are îndreptățire, după cum are ori nu are îndreptățire mișcarea națională.

Cu atât ași fi terminat, dacă dl procuror nu cerca să despartă lupta noastră studențească, de lupta mare a neamului, care ar fi, după dsa, alta.

Dar lupta națională e numai una, cu front contra tuturor dușmanilor ei, dar mai ales în contra neamului evreesc, care ne atacă și amenință mai puternic.

Iar scăparea de primejdia jidovească, au dovedit-o din punct de vedere științific învățații neamului, că *numai una poate fi: eliminarea (înlăturarea) lor din țară*, ca fiind o nație ce trăiește aci în mod parazitar (ca gănganii sugătoare pe trupurile muncitoare a altora).

Această luptă trebuia s'o dea rândul de oameni a părinților noștri, până eră mai ușoară. Dar părinții noștri, de bună credință, urmând căile pașnice, „civilizate”, cu „mijloace culturale” recomandate de dl procuror, iată n'au ajuns la nimic. Primejdia în loc să fi scăzut, a crescut și ni se lasă nouă uriașă, încât noi ne vedem ca în fața unei prăpăstii.

De aceea noi suntem datori s'o facem și *voim s'o facem cu ori-ce preț!* Noi voim liberarea poporului nostru de acest necaz, cu ori-ce preț! Când altfel nu s'o putea: chiar cu lovituri sângeroase! Căci nu orice faptă sângeroasă e și diabolică (diavolească). Nu din ură pentru un neam strein o voim asta, ci din iubirea pentru neamul nostru! Și când spre așa ceva ne pregătim, nu putem începe fundamentul muncii noastre, îngăduind iradarea lângă noi, între noi.

Voim reînvierea virtuților străbune și dacă stările bolnave de azi, cari ne duc neamul la moarte, nu le vom putea înlătura altfel, ne vom folosi de ori-ce mijloace.

Aceasta ne e credința. Dvoastre judecați-ni-o după inima Dvoastră.

Leonida Vlad, având cel din urmă cuvânt, își susține declarația făcută la început și arătată de noi acolo.

Erau orele 3 și 10 minute spre dimineață. Desbaterea e închisă. Jurații se retrag spre chibzuire și spre darea „verdictului” (judecății lor). În curând se întorc în sală arătând că au judecat nevinovați pe cel doi tineri.

Pe temelul verdictului lor, *tribunalul declară achitați pe studenții Moța și Vlad, dând ordin să fie puși îndată în libertate.*

Convocare. Membrii „Societății meseriașilor Români din Orăștie”, se invită la *adunarea generală-ex-*

traordinară ce se va ținea *Duminică în 12 Octobrie*, la orele 3 d. a., în localul Societății.

Dela Perceptorat. Darea pe cifra afacerilor pe luna August, se varsă la Perceptoratul Orăștie:

În ziua de 6 Oct. 1924, cei al căror nume începe cu una din literele: A. B., în 7 Oct. C. D. E., în 8 Oct. F. G. H., în 9 Oct. I. K. L., în 10 Oct. M. N. O., în 11 Oct. P. R. S., în 13 Oct. T. U. V. Z., în 14 Oct. Societățile.

Impozitul de 4% după angajați, până la 10 Oct. 1924.

Din casa nici unul Român cărturar, bun patriot, să nu lipsească senzaționala carte, tradusă din franțuzetse de

Studentul ION I. MOTA:

„Protocoloalele Înțelepților Sionului”

care descopăr lumii uriașul și fără păreche de vicleanul plan, după care cel mai înalt sfat al învățaților evrei de pe glob, conduc lucrarea de robire și țineră în robire economică, a tuturor popoarelor din lume, îndeosebi a celor creștine! Citindu-o, multe lucruri pe cari azi nu le înțelegem, le înțelegi îngrozitor! A se cere la „Libertatea”, în Orăștie (jud. Hunedoare), trimițând înainte prețul ei, 35 Lei, pentru care se expediază franco-recomandat. Cu ramburs nu se trimite.

CONVOCARE

Domnii acționari ai institutului în lichidațiune „ORIENTUL” societate pe acții în Dobra, prin aceasta se convoacă la

adunarea generală

care se va ținea în 14 Octomvrie 1924, la orele 2 și 30 minute p. m., în localul școlii de stat, spre:

1. A stabili și a aproba conturile de încheiere pe 31 August 1924, prezentate de lichidatori.

2. A asculta și a pertracta raportul lichidatorilor asupra situației institutului.

3. Propuneri:

a) Propunerea acționarilor Vraciu și 30 de soți, spre a se reactiva institutul.

b) Modificarea ȘS-lor 1, 2, 13, 18, 22, 23, 30, 32, 34, 36, 52, 67 din statute.

c) Conștițuiri asupra urcării capitalului social.

d) Alegerea membrilor din direcțiune și din comitetul de supravegh.

Se notează, că dacă acționarii nu se vor prezenta în numărul cerut de statute la adunarea din 14 Octomvrie, în acel caz adunarea se va ținea la 28 Octomvrie, tot la locul și timpul sus zis, decizându-se asupra programului, fără considerare la numărul acționarilor prezenți.

Domnii acționari, cari doresc a lua parte la această adunare, fie în persoană, fie prin plenipotențiați, trebuie să-și depună acțiunile la 13 Octomvrie la cassa altor institute financiare, iar adeverințele despre depunerea acțiunilor, să le aducă la adunare.

Conturile de încheiere sunt:

BILANȚ. — *Activa:* Cassa: 1828'11; Bănci: 73.439'99; Cambii cu cavenși: 1.730'50; Perdere: 1.354'05. — *Pasiva:* Capital social: 50.000; Fond de rezer.: 11.998'20; Fond de penz.: 3.188'25; Depuneri: 2.166'20; Diverse conturi creditoare: 10.000'—; Dividende neridicate: 1.000'— lei.

PROFIT și PERDERE: — *Debit:* Perderea anului 1923: 46'26; Sese 2.961'— — *Credit:* Diverse: 1.653'21; Perdere: 1.354'05 lei.

Dobra, la 31 August 1924.

COMITETUL LICHIDATOR:

Dr. Petric m. p. Vraciu m. p. Hădan m. p. Șuiaga m. p.

Subsemnatul comitet de supraveghiere am examinat conturile Bilanț și Profit și Perdere prezente și le-am aflat exacte.

G. Cărăbașiu m. p. I. Vlad m. p. I. Haneș m. p.

Crișmarilor dacă vă lipsește un *Vin bun*, să nu cumpărați din alt loc, până nu vă interesați la Firma *Frații Mayer* din Orăștie, unde se vinde vinul cu buji cu tot, cu prețuri reduse. (1122) 5-6

ANUNȚ

Baie de aburi și Vană din Orăștie cu începutul dela 18 Septembrie, stă la îndemâna on. public precum urmează:

Baia de vană în fiecare Joi, Vineri, Sâmbătă toată ziua și Duminică n. d. a.

Baie de aburi pentru Domni în fiecare Sâmbătă d. m.

Una baie de vană 25 Lei.

Una baie de aburi cu vestiminte de baie 30 Lei. (131) 3-4

Publicațiune.

— Dela Școala de Contabili. —

Se aduce la cunoștință că **Concursul de admitere la Școala de Contabilitate și educație cooperatistă din Ludoșul-de-Murăș** (Județul Turda Arșes), se facepe în ziua de Luni, 20 Oct. a. c.

Toți candidații cari au cerut înscrierea la această școală, se vor prezenta la concurs în ziua de 20 Oct. a. c. ora 8 a. m.

După concurs cei reușiți pot fi lăsați accesă pentru a și aduce cu ei lucrurile de lipsă în internat. Acel ce sunt din depărtări mai mari, penă a a cruța cheltuielile de transport, vor aduce cu sine la venirea la concurs hainele de corp și așternut și taxa pentru hrana plătită pe 3 luni înainte.

Doritorii de-a urma cursurile acestei școale, cari încă n'au cerut înscrierea, pot înainta actele prin postă până în ziua de 20 Oct. a. c., sau se pot înălțșa la concurs împreună cu actele în ziua de mai sus.

Cu această ocazie rugăm din nou **Băncile Populare și Cooperativele** cari au nevoie de contabili sau vânzători, și pe dail preoți și învățători dela sate, să caute în comuna lor și să trimită spre a urma cursurile acestei școale, câte cel puțin 2 elevi.

Directorul școalei:
Victor Davidescu,
subinspector.

Scărmănător de lână, (sau Lup scărmănător, cum i-se zice), se afiă de vânzare la subscriul. E aproape nou. Prețul 14.000 Lei.

Ioan Moga Filăru,
în Hârțăgani, p. u. Băița
(jud. Huned) (149) 1-2

Caut local potrivit pentru prăvălie să fie la poziție bună, cu sau fără aranjament, la oraș sau într'o comună mare, eventual tovărășie cu proprietarul localului.

Scrieți la:
Teodor Barna,
comerciant, Blaj. (147) 2-5

Camera de Industrie și Comerț

Deva.

Nr. 209-924.

Concurs.

Se publică concurs pentru următoarele posturi la Camera de Industrie și Comerț Deva:

1. Două posturi de secretari cu salar lunar de 7000—7000 Lei și indemnizație de chirie.

Se recere pregătire academică specială.

2. Un director de birou pentru agendele de contabilitate cu salar de 5000 Lei lunar și indemnizație de chirie.

Cvalificația: cunoștințe de contabilitate.

3. Un registrator-archivar cu salar de 3000 Lei lunar și indemnizație de chirie.

Cvalificația: cel puțin patru clase medii.

4. Dactilografă cu salar lunar de 2000 Lei și indemnizație de chirie.

5. Un servitor cu salar dela 1800—2600 Lei lunar și indemnizație de chirie.

Reflectanții vor înainta petiții provăzute cu documentele de cvalificație, certificat medical, situația militară și declarația privitor la cunoștința de limbă, Camerei de Industrie și Comerț până la 15 Octomvrie 1924. Cunoștința limbii statului în scris și vorbit este obligatorie.

Posturile vor fi întregite în mod provizor pe un an.

Camera de Industrie și Comerț își rezervă dreptul ca să declare definitiv pe cei angajați, întrucât li va afla apți pentru aceasta, și înainte de expirarea termenului de 1 an.

Deva la 25 Septemvrie 1924

Președintele Camerei de Industrie și Comerț, Deva:

(144) 1-1 Ioan I Vulcu.

Primăria orașului Deva

Nr. 5157-924.

Edict de licitațiune.

Primăria orașului Deva, în baza hotărîrii conziliului comunal, oferă spre vânzare prin licitație publică 100—120 vag. lemne de foc, de care dispune, din pădurea proprie și cari sunt deopozitate lângă gara locală.

În acest sens se va ținea licitație publică în ziua de 14 Octombrie ora 11 a. m. în localul Primăriei, camera Nr. 1, unde sunt a se înainta ofertele în scris până la data de 14 Octombrie ora 10 a. m.

Condițiunile de licitație se pot vedea în fiecare zi de lucru în orele eficiease în localul Primăriei.

Deva, la 12 Sept. 1924.

(146) 1-1 Aug. Herbay,
primar.

CONVOCARE

Domnii acționari ai Băncii Economice și Mineră S. A. din Brad, sunt invitați prin aceasta la

adunarea generală extraordinară,

care se va ținea în localul societății, Luni, în 3 Nov. 1924 la orele 10 a. m., iar în cazul că nu se vor prezenta acționarii în număr suficient, adunarea se va ținea la 24 Novembrie 1924, tot la aceeași oră.

ORDINEA DE ZI:

1. Constituirea.
2. Schimbarea statutelor.
3. Sporirea capitalului societar.
4. Evantuale propuneri.

Se atrage atențiunea domnilor acționari asupra următoarelor dispozițiuni din statute:

Acționarii nu pot fi reprezentați decât prin alți acționari, având dreptul de vot.

Minerii pot fi reprezentați prin tutorele lor sau procuratorul acestora; persoanele având un consiliu judiciar sau curatori, prin reprezentanții lor legali; femeile căsătorite prin soții lor chiar dacă aceștia nu sunt acționari; casele de comerț printr'unul din membrii lor, având semnătura socială și în fine instituțiunile de cultură și de binefacere și societățile în general, printr'unul din membrii lor.

§ 39. Procurile de ori-ce fel de delegațiuni, trebuiesc depuse cel puțin cu 2 zile libere înainte de ziua adunării generale la cassa societății noastre.

Brad, la 26 Septemvrie 1924.

(148) 1-1

Consiliul de Administrație.

„GRĂNIȚERUL”,

Institut de credit și de economii, societate pe acții Deva.

Convocare.

Domnii acționari ai institutului de credit și economii „Grănițerul”, ca societate pe acții, în virtutea §-ului 15 din statute, se invită la

adunarea generală extraordinară,

care se va ținea în Dobra la 16 Octombrie 1924, la orele 3 d. a. în localul băncii.

Obiectele puse la ordinea zilei sunt:

1. Deschiderea adunării generale, numirea notarului și a 2 scrutinători, cari au să verifice și procesul verbal.
2. Modificarea mai multor §i din statute.
3. Eventuale propuneri.

P. T. acționari, cari voesc a lua parte la adunarea generală extraordinară, să binevoiască a-și depune acțiunile, conform §-ului 16 din statute, cel mult până în 15 Octomvrie 1924, la cassa societății sau la cassa altor institute, cari sunt membre la „Solidaritatea”.

Dobra, la 23 Septembrie 1924.

(145) 1-1

Directiunea.

Vă puteți încredința ușor și
FĂRĂ BANI, ABSOLUT GRATUIT
(de cinste), în ce formă ideală se curăță intestinele (mațele), și cum
SE ÎNTĂREȘTE SĂNĂTATEA,

prin întrebuițarea KOPROL-ului, leac care este de un gust plăcut. — Primiți gratuit (în cinste), fără bani, o probă, dacă Vă trimiteți adresa la:

(129) 3-2

Laboratorul „GEA“-KRAYER, S. A. Timișoara, Nr. 36.